

بسم الله الرحمن الرحيم

غزالی دن صدرا یا فلسفه و حکمت

(وحدت وجود و وحدت شهود)
(وارلیق دایریک | سنیگی ده بیرلیک)

From Ghazali to Sadra, philosophy and theosophy
The unity of existence (pantheism)
and
the unity of intuition

ترجمه و تدوین (چتویرن و آرتیرمالار یازان)

اسماعیل جفرلی

سومر نشر

۱۳۹۹

عنوان و نام پدیدآور	غزالی، ابن صدرایا فلسفه و حکمت (وحدت وجود و وحدت شهود) / ترجمه و تدوین (چنویرن و آرتیرمالار یازان) اسماعیل جعفرزاده (جفرلی).
مشخصات نشر	تبریز: سومر نشر، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۵۲۰ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۸-۴۲-۳ : ۷۰۰,۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست	فیا
یادداشت	کتاب حاضر از منابع مختلف گردآوری، ترجمه و نقد و بررسی شده است.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۵۰۸-۴۹۹.
یادداشت	نماینه.
موضوع	صدرالدین شیرازی، محمدبن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ ق. - فلسفه
موضوع	Sadradding shirazi, Mohammad ebn Ebrahim-- Philosophy
موضوع	وحدت وجود (فلسفه اسلامی)
موضوع	(Pantheism Islamic philosophy)
شناسه افزوده	جعفر: زاده، اسماعیل، ۱۳۴۶ -، مترجم
رده بندی کنگره	BBF ۱۷۱۲
رده بندی دیویی	۱۹۱
شماره کتابشناسی	۶۰۰۰۰۰۸۱



نام کتاب : غزالی، ابن صدرایا فلسفه و حکمت (وحدت وجود و وحدت شهود)

نویسنده : از غزالی تا صدرایا فلسفه و حکمت (وحدت وجود و وحدت شهود)

ناشر : اسماعیل جفرلی (جعفرزاده).

ناشر : سومر نشر (sumern.shr@gmail.com, yahoo.com)

لیتوگرافی و چاپ، صحافی: چاپ روز.

نوبت چاپ و تیراژ : چاپ اول بهار ۱۳۹۹، ۲۰۰ جلد.

قطع کتاب و تعداد صفحه : وزیری، ۵۲۰ صفحه.

مرکز پخش : تبریز، انتشارات سومر نشر، تلفن تماس: ۰۹۱۴۳۱۱۲۶۸۰

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۸-۴۲-۳

بهاء : ۷۰۰۰۰ تومان.

فهرست	صفحه
پيشگفتار	۹
قيساتمالار (اختصارات) و يازيليش طرزي	۱۵
تقدير و تشكر	۱۶
اؤنسؤز	۱۷
۱- بؤلوم	۲۳
۱- كلاسيك اسلامي فلسفه	۲۳
۱-۱- اسلام فاسمه سينين دوغوشونا تاثير ائدن فاكفورلار	۲۴
۱-۲- شرق ده اسلام فلسفه سي، الكندي	۲۶
۱-۳- ابوبكر محمد ابن كرى انترزاي	۲۸
۱-۴- فارابي، ايکينجي اؤيرتمن ريا معزم ثاني	۲۹
۱-۵- ابن سينا	۳۴
۱-۶- ابوريحان محمد ابن احمد البيروني، حوار مي	۴۰
۲- بؤلوم	۴۴
۲- اسلامي فلسفه نين ديرهنيش دؤورو	۴۴
۲-۱- غزالي	۴۴
۲-۲- غرب ده اسلام فلسفه سي	۵۵
۲-۳- ابن رشد	۵۶
۲-۴- اشراق فلسفه سي	۵۹
۲-۵- كلاسيك اسلامي فلسفه نين سون فيلوسوفو سؤهره وردى	۶۱
۲-۶- تهافت التهافت و حكمت الاشراق كتابلارى نين يازيلما تاريخلري	۷۶
۲-۷- ابن عربى	۷۸
۳- بؤلوم :	۸۴
۳- فلسفه نين هزيمتى و ادبياتدا يانسيماسى	۸۴
۳-۱- فلسفه بيلم و عاغيل قارشيتليغي و فلسفه نين هزيمتى	۸۴

- ۸۶ ۲-۳- تهافت الفلاسفه نین بیغجام شکیلده محتواسی
- ۸۹ ۳-۳- ابن رشد
- ۹۲ ۴-۳- غزالی ابن رشد ارتباطیندا فرقلیلیکلر
- ۱۰۱ ۵-۳- فلسفه-یلیم قارشیستی آخیملار و غزالی نین سمبوللورغو
- ۱۰۳ ۶-۳- فلسفه-عاغیل قارشیستیلغی نین ادبیاتا یانسیماسی
- ۱۱۸ ۴. بؤلوم
- ۱۱۸ ۴-وحدت وجود و وحدت شهود
- ۱۱۸ ۴-۱- تلامذات اسلامی فلسفه، و فلسفه و حکمتین، اسلام دونیاسیندا قدری
- ۱۲۰ ۴-۲- وحدت وجود قارشیستی نین اورتایا چیخیش زامانی
- ۱۲۲ ۴-۳- وحدت وجود عطار حین مختلف دوشونورلرجه معنالاری
- ۱۲۵ ۴-۴- وحدت وجود اصطلاح نین معناسی
- ۱۲۷ ۴-۵- تصوف-ون گلیشمه دؤنملری
- ۱۲۹ ۴-۶- ابن عربی و مایستر اکهارت نصریسده وحدت وجود
- ۱۳۸ ۴-۷- وحدت وجود گؤروشونون عنصرلار و ارکن دوغوملو وحدت وجود
- ۱۴۰ ۴-۸- وحدت وجود گؤروشونون تاریخسل دؤنملر
- ۱۴۱ ۴-۸-۱- ایلکین ویا گرچکچی وحدت وجود
- ۱۴۳ ۴-۸-۲- حللولچو وحدت وجود
- ۱۴۶ ۴-۸-۳- عرفانچی وحدت وجود
- ۱۵۲ ۴-۸-۴- جبرچی وحدت وجود
- ۱۵۳ ۴-۸-۵- اؤز گورلو کچو وحدت وجود ویا وارا اولوشچو وحدت وجود
- ۱۶۲ ۴-۸-۶- وحدت شهود ویا شهودچو وحدت وجود
- ۱۶۴ ۴-۸-۷- تشکیکیچی وحدت وجود
- ۱۶۹ ۴-۸-۸- انسانجیل وحدت وجود ویا انلشیدیرل وحدت وجود
- ۱۷۲ ۴-۹- عرفانچی وحدت وجود و وحدت شهودون انلشیدیرسی

۵. بۇلوم ۱۷۹
- ۱-۵ ادبیات دا ملا میلک حرکتی ۱۷۹
- ۲-۵ ملا می لیگین ائلتشدیریسی ۱۸۴
- ۳-۵ آیریلیقچی آخیم و ادبیات دا یاراتدیغی ساپمالار ۱۸۷
- ۴-۵ بللی کسیملرین ساپمالارینی بوتون توپلوما عاید ائتمه خسته لیگی ۲۱۰
۶. بۇلوم ۲۲۲
- ۶-چاغداش لیسفه، ائلتشدیرل رئالیسم و بیلیمسل بیلگی ۲۲۲
- ۱-۶-ینت دونات کؤروشلری و پارادایملار ۲۲۲
- ۲-۶-تجروبی آشق (استعایی ویا متعالی) ایدنالیسم و رئالیسم و ائلتشدیرل رئالیسم ۲۲۳
- ۳-۶-رئالیست اونلواژمین تئورلری ۲۲۷
- ۴-۶-بیلگی لئمه نین یوللار ۲۳۲
- ۵-۶-بیلگی بیلیمی تورلری ۲۳۳
- ۶-۶-ائلتشدیرل رئالیسم ۲۴۱
- ۶-۷-شرق و غرب فیلسوفلاری آراسیندا اباریان ظاهری مقایسه لر ۲۶۲
۷. بۇلوم ۲۶۳
- ۷-وجودچولوق (اصالت وجود) ۲۶۳
- ۱-۷-صدرا و متعالیه حکمت حاقدا قیسا بیلگی ۲۶۳
- ۲-۷-ماهیت و وجودون اعتباریلیگی و اصالتی حاقدا گؤروشلر ۲۶۵
- ۳-۷-وجود اصالتی حاقدا صدرائین قانیتی ۲۶۷
- ۴-۷-وجودون اعتباریلیگی حاقدا اشراق شیخی نین قانیتلاری ۲۶۸
- ۵-۷-وجودون اصالتی و ماهیتین اعتباریلیگی حاقدا برهان و ائلتشدیریلری ۲۷۲
- ۱-هلیه بسیطه قضیه سینین برهانی ۲۷۳
- ۲-تشخص برهانی ۲۷۶
- ۳-حضور ی بیلیم برهانی ۲۸۲

- ۲۸۳ ۴-خارجی انتگی برهانی
- ۲۸۴ ۵-فرقلی و متباین ماهیتلر و بیرلیک مسئلهسی برهانی
- ۲۸۵ ۶-اک قانیتلار
- ۲۸۷ ۷-۶-صدراچیلارین ماهیت و وجود اصلتینی اثباتلاما یؤنتملری
- ۲۸۷ ۷-۷-صدراچیلارلا گؤره فارابی و سؤهره وردی وجود اصلتینه اینانیردی!
- ۲۹۳ ۷-۸-اشراق شیخی ماهیت-وجود قاوراملارینی اعتباری بیلر
- ۲۹۴ ۷-۹-اصالت وجود، صدرا اؤنجهسی حکیملرین باخیشیندا
- ۲۹۹ ۷-۱۰-اگستانسیالیسم و صدرانین وجود اصلتینی تئوریزی
- ۳۰۳ ۸ بؤلوم
- ۳۰۳ ۸-تشکیک و بردر وجود تشکیک
- ۳۰۳ ۸-۱-متعالیه حکمتیر تشکیک وجود حاقدا تئرمینلری
- ۳۰۵ ۸-۲-خاصی تشکیک حاقدا تئرمینلر
- ۳۱۲ ۸-۳-وجودون خاصی تشکیکی اینانیشی حاقدا قانیتلار
- ۳۱۶ ۸-۴-تشکیکین ضابطهسی
- ۳۲۰ ۸-۵-عرضی تشکیک:
- ۳۲۲ ۸-۶-وجود تشکیکینده تشکیک
- ۳۲۲ ۸-۷-تشکیک حاقدا تناقضلار
- ۳۲۶ ۹ بؤلوم
- ۳۲۶ ۹-جوهری حرکت
- ۳۲۶ ۹-۱-جوهری حرکت حاقدا تئرمینلر
- ۳۲۸ ۹-۲-جوهری حرکتین قانیتلاری
- ۳۲۹ ۹-۲-۱-اسفاردا (فصل ۲۶) جوهری حرکت اوچون قانیتلار
- ۳۳۱ ۹-۲-۲-ایلک قانیت: ماده و صورتین گوج یئترسیزلیگی و اعلی مبدأ:
- ۳۳۶ ۹-۲-۳-ایکینجی قانیت: علیت یاساسی

- ۳۳۹ ۴-۲-۹- اوچونجو قانیت، تشخص اولاراق مکان دلیلی
- ۳۴۰ ۵-۲-۹- دوردونجو قانیت، تشخص اولاراق، زامان و تدریجی الحُصول دلیلی
- ۳۴۱ ۶-۲-۹- بشینجی قانیت، شخصی وجود بیرلیگی دلیلی
- ۳۴۱ ۷-۲-۹- آلتینجی قانیت، کوون و فساد ابطالی
- ۳۴۲ ۸-۲-۹- یئددینجی قانیت، غایه‌لیک دلیلی
- ۳۴۳ ۳-۹- موضوعون قالیجیلیق شُبهه‌سی» (بقاء موضوع شُبهه‌سی)
- ۳۴۵ ۴-۹- اشتداد، هری و اشتداد وجودی و ائلشدیریسی
- ۳۴۸ ۱۰. بُولوم
- ۳۴۸ ۱۰-علیت (ندنسالیک)
- ۳۴۸ ۱۰-۱- تعریفلر
- ۳۵۲ ۲-۱۰- صدرانین علّیت حاصه‌ندا آج آلامالی باخیشی
- ۳۵۷ ۳-۱۰- گرچک عالمده علّیت یارایین وصال خصوصیتی
- ۳۵۸ ۴-۱۰- غیرتامه علتین، قیسملری
- ۳۶۰ ۵-۱۰- آیریلیقچی کسیملرجه علّیتین یوخ ساییا سی مسئله‌سی
- ۳۶۴ ۱۱. بُولوم
- ۳۶۴ ۱۱-وجود رابط
- ۳۶۴ ۱۱-۱- تترمین لر:
- ۳۶۹ ۲-۱۱- صفت-رابطه، قانون مسئله‌سی و وجود رابط
- ۳۷۳ ۳-۱۱- باغلانتی (رابطه) مسئله‌سی
- ۳۷۴ ۴-۱۱- قانون مسئله‌سی
- ۳۷۷ ۵-۱۱- ریاضی مسئله‌سی
- ۳۸۰ ۶-۱۱- پلاتون و ایدئالارا تاپینماق و حکمتچیلر
- ۳۸۹ ۷-۱۱- صدور-ابداع و صادر-مصدر مسئله‌سی
- ۳۹۰ ۸-۱۱- سوؤیوت و یا گرچک بیر یاراتیق اولاراق «وجود رابط»

- ۳۹۴ ۱۱-۹-معقولات
- ۴۰۱ ۱۲. بؤلوم
- ۴۰۱ ۱۲-حضورى بيلم و عرفانى شهود
- ۴۰۱ ۱۲-۱-حضورى بيلم ين تاريخى گنجميشى
- ۴۰۳ ۱۲-۲-حضورى بيلم ندير؟
- ۴۰۸ ۱۲-۳-حضورى بيلم ين اوزلليكلرى
- ۴۱۱ ۱۲-۴-حضورى بيلم ين نواعلارى، قايناق يازيلاردا
- ۴۱۵ ۱۲-۵-حضورى بيلم ين وارليغينين ثبوتو حاقدقا قايناق يازى لار
- ۴۱۷ ۱۲-۶-حضورى بيلم ين معرفت بيلمى جهتيندن ايشه يارارليغى
- ۴۲۰ ۱۲-۷-حضورى بيلم ين رزونلارى
- ۴۲۴ ۱۲-۸-حضورى بيلم بيلمى سانيه بيلمى؟
- ۴۲۶ ۱۲-۹-صدر ايا گؤره حضورى بيلم همدان شهودى بيلم دير:
- ۴۳۶ ۱۳. بؤلوم
- ۴۳۶ ۱۳-نفس و عاقل و معقول بيرليگى
- ۴۳۶ ۱۳-۱-مختلف فيلسوفلار جا نفس ين تعريفى
- ۴۴۱ ۱۳-۲-نفس ويا عقل ين انوريم آشاملارى و ايلگيلى شئيد
- ۴۴۲ ۱۳-۳-جسمانى معاد
- ۴۴۷ ۱۳-۴-عاقل و معقول بيرليگى
- ۴۵۵ ۱۳-۵-تضاييف قانيتى
- ۴۵۸ ۱۳-۶-صدر اچيلاردا قوتساللاشديرما مسئلهسى
- ۴۶۲ ۱۴. بؤلوم: سؤزلوگ
- ۵۰۷ ۱۵. بؤلوم: قايناقلار (منابع مورد استفاده)
- ۵۱۵ ۱۶. بؤلوم: آدلار ديزينى (فهرست اعلام)

پیشگفتار

مطمئناً هر کسی کتاب حاضر را مشاهده نماید اولین سوالی که به ذهنش خواهد رسید این خواهد بود که لزوم نوشتن آن چیست و چرا بزبان ترکی آذربایجانی نوشته شده است. اجمالاً باید گفت که اولاً کتابی با محتوای مطالب فلسفی عرفانی تصوّفی بویژه حاوی افکار غزالی صدرایی، در این زبان بسیار نادر و کم می باشد، و این کتاب می تواند بخشی از چنین نیازی را بر آورده نماید. از طرف دیگر، بنده احساس نمودم خواندن کتابهای موجود ترجمه شده فارسی نیز برای رفقه مدان، سهولت آنچنانی ندارد. بدین سبب تلاش نمودم هم آرا و افکار موجود در زمینه اندیشه غزالی صدرایی را در اینجا جمع کنم و در عین حال نقد و بررسی هایی که در دوره اخیر در ارتباط با این همان بینی ها ارائه گردیده ضمیمه کنم، تا خواننده بتواند مجموعه نوشته های ایجابی و سلبی را یکجا ملاحظه نماید.

در این کتاب ابتدا اجمالی از آثار نظام فلسفان کلاسیک اسلامی ارائه می گردد و سپس به دوران نزولی فلسفه در جهان اسلام و انکاس آن بر ادبیات اشاره می شود و در این راستا چگونگی بوجود آمدن نظریه وحدت وجود و تبدیل آن از یکطرف به وحدت شهود و اصالت وجود با محتوای تشکیک وجود و تشّان صدرایی و از طرف دیگر چرخش آن به «وحدت وجود انسان محور» در بین بعضی عارفان و ادیبان ترکان آذربایجان مورد کنکاش قرار میگیرد. در فصول بعدی ضمن اشاره به جهان بینی ها و روشهای فلسفه علم در جهان معاصر، به نکات مهم فلسفه و حکمت صدرایی پرداخته می شود در این راستا نظر ها، اصالت وجود، تشکیک در وجود، حرکت جوهری، علیت و وجود رابط، و نهایتاً علم حضوری و نفس و موضوع اتحاد عاقل و معقول و عالم و معلوم مورد مذاقه قرار می گیرد. در بخش انتهایی یکی از مهمترین یافته های ملاصدرا، یعنی موضوع «جسمانیة الحدوث و روحانیة البقاء بودن نفس» مورد مباحثه قرار می گیرد، در پایان کتاب تلاش گردیده بعضی اصطلاحات ویژه حکمت صدرایی و فلسفه اسلامی شرح داده شود، نهایتاً فهرست اعلام جهت بهره گیری بهتر از کتاب آورده شده است.